

Píše Jiří Brabec

(E*forum, 08. 05. 2019)

Nápaditě graficky řešená kniha velkého formátu s názvem **Literární kronika první republiky** obsahuje více než 500 stran textů, které doprovází stovky obrazových dokumentů, barevně i černobíle zobrazených obálek publikací a časopisů, ilustrací knih, citátů dobových kritik, rukopisů, karikatur, kreseb, fotografií, dobových reklam, nakladatelských letáků, knižních ilustrací i korespondence. Na vydání díla se podílelo několik reprezentativních českých i slovenských institucí. Pracovní tým se rekrutoval z Ústavu pro českou literaturu AV ČR a Památníku národního písemnictví. Hlavní redaktor Petr Šámal se třemi dalšími redaktory zpracovávali texty od více než třiceti autorů, kteří prováděli výzkum především v dobových periodikách a v archivních fondech. Tak rozsáhlou, pestrou a často poprvé zpřístupněnou dokumentaci meziválečné literatury jsme dosud neměli.

Předmětem je „literární dění“ jednadvaceti let trvání republiky (ohraničené daty 28. října 1918 a 30. září 1938). Nejen české. Kniha nabízí vhledy i do tvůrčích aktivit jednotlivých národů, které Československou republiku obývaly – Slováků, Němců, Rusínů, Ukrajinců, Rusů, Poláků a Maďarů. Tento pohled na skrytou i zjevnou spolupráci, vzájemnou ignoranci nebo polemická odmítání jazykově odlišné kultury je v tak rozsáhlém časovém úseku uplatněn poprvé.

Každý rok je shodně strukturován. Kaleidoskopické mozaice důsledně chronologicky řazených literárních, společenských *Událostí* předchází barevně zdůrazněná celostránková upoutávka, v níž tři krátké texty a kresba či fotografie avizují nejzávažnější či dobově symptomatické aktivity roku. Následuje pojednání o jedné knize, kterou redaktoři pro určený rok pokládají za významnou, reprezentativní, hodnou zvláštní pozornosti. Poté se čtenář setkává s reprodukcí šestnácti obálek knih, které vyšly v daném roce. Závěrečná část představuje „pojednání, rozebírající přístupnou [!] formou vybrané souvislosti meziválečné literární kultury“ (s. 14). Co oddíl, to odlišná problematika, odlišný žánr, a recenzentovi proto nezbývá, než se tázat, v jakém vztahu jsou jednotlivé okruhy výkladu.

Můžeme předpokládat, že čtenář – trochu zastrášen rozsahem knihy – si nejprve nalistuje červené strany, které předcházejí Událostem, a pokusí se z nich získat základní přehled významných událostí všech jednadvaceti let. Ale tato část ho záhy zklame. Například ve vstupu do roku 1935 se uvádí, že v tomto roce vyšlo první číslo *Rodokapsy* a že byly uděleny ceny J. V. Plevovi a Františku Křelinovi. To je rok, kdy byli v Praze francouzští surrealisté, debatovalo se o socialistickém realismu a probíhal vášnivý spor o Jiráskovu cenu. Z tohoto hlediska jsou výrazně prezentované „události“

vskutku marginální a čtenáře mohou jen mást.

Rubrika *Událostí* obsahuje mnoho stovek záznamů a není nic divného, že každého recenzenta napadají nejrůznější škrty nebo doplňky. Jen na okraj bych chtěl připomenout dva příklady, které patří do rámce, který si redakce vymezila. Pekařova přednáška o smyslu českých dějin, jež představovala dodnes diskutovaný konstrukt národní historie, si jistě víc nárokuje být připomenuta než druhé vydání *Valdštejna*. V druhém případě jde asi o opomenutí. Prohlášení českých intelektuálů proti moskevským procesům představuje ojedinělý dokument, který výrazně dokresluje dobový kontext. Publikaci, která klade důraz na fakticitu, na dobový rozměr událostí, vadí jakákoli nedůslednost. Jestliže se jednou pořadatelé rozhodli připomenout státní ceny, navíc v samostatném pojednání, nevidím důvod, proč by v *Událostech* měli být uvedeni laureáti jednou ve výběru, podruhé ignorováni a potřetí uvedeni v plném rozsahu. To ovšem nic nemění na konstatování, že oddíl *Událostí* je koncipován velmi důmyslně, že se redaktoři snažili o rovnováhu mezi tehdy reflektovanou okrajovou a uměleckou literaturou, že uvádějí cenné zprávy o návštěvách cizích autorů v Československu a překlady z cizích literatur (upozorňují na ně také reprodukcemi obálek), pokud se staly předmětem širších rozprav.

Problematictější je další oddíl nazvaný *Díla*. Zatímco v předcházející části jde o tzv. fakta, která jsou spojena s konkrétním dnem nebo měsícem, zde museli redaktoři sami zvolit „umělecky významné dílo“ roku. Lituji sice, že museli opomenout jiná díla, která „svou uměleckou hodnotou za díly zařazenými rozhodně nezaostávají“ (s. 14), ale chtě nechtě vytvořili kánon, který není ničím odůvodněn. Čtenář se nedozví, proč byl zařazen román *Podivné přátelství herce Jesenia*, i když se o Olbrachtovi pojednává na řadě dalších míst, a nikoli román Karla Poláčka. A podivný je i výběr děl zařazených autorů. Proč je z děl bratří Čapků pojednáno o *Adamu Stvořiteli*, který rozhodně nepatří mezi vrcholy jejich tvorby a ani nelze argumentovat velkým dobovým ohlasem? Román Milo Urbana *Živý bič*, který vzbudil značnou pozornost na Slovensku, v Čechách i v cizích zemích, je nahrazen souborem povídek *Výkriky bez ozveny*. Nezvalův zlomový soubor *Skleněný havelok* musel ustoupit sbírce *Sbohem a šáteček*. Recenzent nemá možnost své alternativní návrhy odůvodnit (nabízely se přece vzájemné konfrontace autorských osobností nebo možnosti vzít za základ dobové spory nad zvolenými knihami), ale redakce má povinnost zařazení děl, která byla vyzvednuta jako reprezentativní, koncepčně vysvětlit.

Radostným je další oddíl nazvaný *Z knižní nabídky roku*, obsahující barevné reprodukcce obálek knih, které v daném roce vyšly. Vždyť obálky poukazují na výtvarné trendy doby, mnohdy čtenáře orientují k určitým hodnotám (například shodná úprava té či oné knižnice) nebo situují dílo do určitého významového kontextu. Z tohoto hlediska postrádám například typy obálek Curwoodových románů (v zastoupení jiných podobných edic Noviny či Vilímkova nakladatelství dvacátých let) nebo Muzikovy úpravy angloamerické knihovny v letech třicátých.

Poslední oddíl *Souvislosti* se z chronologického řazení zcela vymyká. Někdy působí

vůči chronologii téměř komicky (text o DAVU je zařazen do roku 1937). V podstatě jsou to jakési náčrty jednotlivých partií dějin české literatury (světová válka v literatuře, avantgarda), úvahy o duchovní problematice první republiky (tradicionalismus, čechoslovakismus) nebo sociologické články (čtenářství, cenzura). Jako by u autorů publikace panovala nedůvěra v chronologicky řazenou fakticitu a snaží se proto o málo promyšlené doplnění témat, které lze nahlédnout jen v podobě dobových proměn.

Vznikla tak publikace, která podává přehrášl informací, ale koncepčně je rozštěpená, nedomyšlená. – Na závěr jen poznámku. Obsáhlý Seznam použité literatury zcela ignoruje práci, která s předloženou knihou bezprostředně souvisí. V *Dějínách nové moderny* uvádí Petr A. Bílek nesmírně podrobné Mapy polí literárního a kulturního dění mj. ze stejného období, kterými se zabývá *Literární kronika*. Jde o podrobný chronologický soupis děl české literatury, edice a reedice beletristických děl, překlady, události české literatury a kultury, vydání světové literatury, kontext české kultury (divadlo, film, hudba atd.). Nepředpokládám, že by redaktoři neměli v ruce Papouškovy *Dějiny nové moderny* (uvedeny jsou v Literatuře), ale odkaz na Bílkovy mapy jsem nenašel.

Petr Šámal (red.): *Literární kronika první republiky*. Praha: Academia, 2018, 520 s.

www.ipsl.cz